

מראי מקומות- בבא קמא ע"ה

המעות. וא"כ, כיון דבעצם לא מהני מטעם נאמנות, ממילא אי"ז הודאה בכלל בנוגע לפוטרו מקנס ע"י הודאת בעל דין.

(ג) אין בדבריך כלום שכבר הודית- כ' הרשב"א שמכאן שמע"י לענין קנס, שכל שאין שם עדים, אפי' לצאת ידי שמים אינו חייב ליתן, דאם הי' חיוב לצאת ידי שמים, א"כ יוציאו ר"ג לחירות כדי לצאת ידי שמים, וע"ש שהביא עוד ראיות לזה (וכן הובא בהגהות הגר"א [עד:]), והביא שם דהנמוקי יוסף חולק על הרשב"א בזה).

(ד) אלא ש"מ מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור- ע' בשער משפט (א', ג') שנתקשה בזה, הרי ב' דינים אלו, דמודה בקנס פטור, ומודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור, נלמד מקראי, וא"כ מהכ"ת לחלק ביניהם, ולומר דמודה בקנס פטור אף חוץ לב"ד, וההודאה שפטרו אף כשבאו עדים הוא רק בב"ד. וביאר דמה שאינו מתחייב ע"פ עצמו, גזה"כ הוא דלא מהני הודאתו לחייבו קנס, וכמו הא דלא מהני הודאתו לחייבו מלקות או מיתה, ואפי' אם לא הי' כוונתו לחייב עצמו, מ"מ גזה"כ הוא שאינו יכול להתחייב ע"פ עצמו. אבל בהודאה שפוטרו אם אח"כ באו עדים, אין הביאור דגלי לן קרא שאינו יכול להתחייב בהודאה, דהא כאן הרי באו עדים, אלא הביאור הוא דכיון דנתחסד והרשיע את עצמו קודם שבאו העדים, פטרו הכתוב, ולכך צריך דוקא שירשיע את עצמו לפני הב"ד, "כי במקום המשפט שמה הרשע", משא"כ כשהודה חוץ לב"ד, לא הוה כמרשיע את עצמו כלל, כיון שהוא חוץ לב"ד.

(ה) אלא משום דקא מודי מחמת ביעתותא דעדים- פי' הרמב"ן (ספר הזכות, כתובות טו. בדפיו), דמודה בקנס דפטרה תורה, היינו דוקא אם מחייב עצמו ומודה שלא לצורך, אבל זה להנאת עצמו הודה, ולא להתחייב בדין. וע' בתרומת הכרי (א') שהביא שהתנאי הג' הוא שלא יהי' הודאה מחמת ביעתותא, אולם העיר על עצמו, הרי קיי"ל כרבנן

(א) שלא בב"ד הוה- פרש"י, לא היו בב"ד יושבין, ולא מקום ישיבת בב"ד הוה, אלא בשוק הודה לו. וע' בחזון איש (חו"מ, ליקוטים ב', א'), שכ' להוכיח מכאן דב"ד צריכין שיכוונו על התועדותם שיהיו בב"ד, אבל אי מכנפו באקראי ולא כיוונו להיות ועד של בב"ד, אי"ז בב"ד (ולא דצריך להיות בבנין הנקרא "בית דין", רק שיכוונו בהתועדותם לשם בב"ד). עוד כ' דשיבה אינה מעכב, דאף בעמידה יהיו חשובים בב"ד.

(ב) שלא בב"ד הוה- לעיל (ע"ה) הבאנו שתנאי השני של התרומת הכרי (סי' א') לענין הודאה בקנס הוא דצריך להיות בפני בב"ד של מומחין וסמוכין. ובטעם הדבר, הביא התרוה"כ מש"כ הרמב"ן (ספר הזכות, כתובות יד: -טו. בדפיו), דהטעם הוא משום שכל הודאה שאינה הודאה חשובה שיכול לחייבו עלי', לא הוי הודאה. וכיון דהודאה זה לא מחייבין לי', ויהי' יכול לחזור מהודאה כזו, א"כ שפיר אמרי' דהודאה זו אינו פוטרו ג"כ. וכ' הרמב"ן דכיון דשלא בב"ד לא מהני הודאתו, ממילא בזמן הזה ליכא הודאה בב"ד לפוטרו, דהא אנן הדיוטות אנן. וע"ז הק' התרומת הכרי, דכיון דטעם הדבר הוא כמש"כ הרמב"ן, א"כ למה לי דוקא אם הודה בפני בב"ד מומחין וסמוכין, הרי אם אמר לב' עדים "אתם עדי" והודה בפניהם, הרי זה ג"כ מהני בב"ד לחייבו, וא"כ למה לא יועיל ג"כ לפוטרו מקנס. ותי' לחדש שיש חילוק יסודי בין הודאה בפני בב"ד ובין הודאה בפני עדים. דמה שהודאה בפני בב"ד מהני כק' עדים, היינו נלמד מפרשת מודה במקצת, מקרא דכי הוא זה, דע"י הודאתו יש לו נאמנות דחייב לו. אבל י"ל דזהו דוקא בפני בב"ד, אבל בפני עדים אין לנו מקור לזה. ומזהו הנאמנות של בפני ב' עדים, כ' לחדש דמהני מדין שויה אנפשי' חתיכה דאיסורא. והיינו, דמי שמודה שחייב ממון לחבירו, א"כ הרי הוא בעצם מודה שיש לו גזילה תחת ידו שהוא של חבירו, וזהו ג"כ נכלל בכלל איסורא, ולכן הרי בב"ד צריכין להפרישו מאיסורא, וא"כ מכריחין אותו להחזיר

אלא להנאת עצמו הוא מודה, ולכן אינו פוטר עצמו. אבל בדבר שאין בו קרן בכלל, כמו ח"נ דשור תם, וכדו', אז שפיר מהני הודאתו לפוטרו, אף שאין מחייב עצמו בכלום, מאחר דליכא לפנינו הכרע שאין רצונו שיתחייב עצמו, כי מה הי' לו לעשות עוד. **אולם** כ' להק' על חילוק זה מהא דרבא אמר דקפחתי לסבי דבי רב, דהיינו דיכול להק' על דברי ר' המנונא מהמעשה דר"ג ור' יהושע, דשם הרי לא חייב ר' גמליאל עצמו בכלום, ומ"מ הי' הגמ' רוצה להוכיח מזה הדין דמודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור. ואם איתא דכל דין דר' המנונא הוא רק היכא דאי' קרן, א"כ מה השיב רבא כלל, הרי בעבד ליכא קרן, וא"כ לא שייך כלל להא דר' המנונא. **ובהמשך** הביא מש"כ הים של **שלמה** (ז', כ"ו) שבאמת ג"כ כ' חילוק זה, דרק היכא שיש קרן ולא הודה להקרן, בזה אמרי' דאם מודה רק להקנס דלא מהני הודאתו לפטור עצמו, אבל אם לא הי' קרן כלל, אז אפי' אם אין מחייב עצמו כלום, מ"מ פוטר עצמו ע"י הודאתו. והא דאמר רבא דקפחתי סבי דבי רב, כ' היש"ש דרבא הי' משמע לו דר' המנונא ס"ל דאפי' בכה"ג, שאין קרן כלל, לא מהני הודאתו אם אינו מחייב עצמו, ולכן שפיר הק' עליו מהא דר"ג, אבל רבא רוצה להוכיח דלא אמר רב דין זה אלא כגון הודאה דגניבה, ולא כ"כ כמו שר' המנונא הבין בדבריו. וכ' התרוה"כ דאין הגמ' משמע כן, וע"ש עוד במש"כ בזה. **וע"ע במאירי** כאן, דאכן כ' כן להלכה, דמה דאמרי' דאין הודאה פטרתו אא"כ מחייב עצמו, זה רק בגניבה אומרת, ולא בשאר קנסות, ולכאו' כוונתו על דרך חילוק הנ"ל, ויש לעי' בזה.

(ח) **וקאמר ל"י ר' חסדא לר' הונא ולא קא משני ל"י** - לכאו' מהברייתא גופא יש להק' כן, שהרי אמר ל"י שכבר הודית, ומשמע דהודאה שלו מהני לפוטרו, אע"פ שאינו מחייב כלום. וכ' התוס' רי"ד שהי' ר' יוחנן מפרש כוונתו בהברייתא לומר דכבר הודית שאין לך עדים, והכל א' עם מה שאמר בברייתא אחרת שכבר אין לו עדים, אבל באמת אם הי' עדים שפיר הי' יוצא לחרות, אע"פ שהודה ר"ג.

דראב"ש, דיחיד ורבים הל' כרבים, וגם המשנה בשבועות משמע דלא חיישינן להודאה מחמת ביעתותא דעדים. וכ' דבעצם רבנן מודו לראב"ש בהעיקר יסוד, ולא פליגי על ראב"ש אלא משום דס"ל דביעתותא דעדים לאו ביעתותא הוא. והראי' הוא מהגמ' בעמוד ב', בהא דהגמ' רוצה לתלות דין דר' המנונא (אם צריך לחייב עצמו ע"י הודאתו או לא), דמבואר שם דאם הודאתו הי' מחמת עדים שכבר באו, הא ודאי נחשב הודאתו מחמת ביעתותא ולא מהני. וא"כ, מבואר דכל המח' כאן אם אמרי' דהודאה מחמת ביעתותא מהני או לא, זהו רק אם אמרי' דרואה עדים ממשמשין ובאין חשיב ביעתותא או לא, אבל אם ביעתותא הוא, בזה אין כאן שום מחלוקת, וכ"ע מודו דבכה"ג אי"ז הודאה לפוטרו.

(ו) **א"ר המנונא מסתברא מילתי' דרב וכו' שהרי פטר עצמו מכלום** - כ' התורת חיים דאע"ג דר"ג לא הי' מכוון לפטור את עצמו, דאדרבה, הי' שמח שמחה גדולה, מ"מ לאו בכוונה תליא מילתא, כיון דבדין מיהא הי' חייב ע"י הודאתו, שאם לא הי' רוצה ר"ג להוציא, והי"ל לעבד עדים והי' תובעו בדין שיוציאו, פשיטא דלאו כל כמיני' דר"ג למימר דלא לפטור עצמו בהודאתו מכיון שהרי שמח שמחה גדולה, דדלמא מערומי קא מערים [נקצת משמע מזה דבאמת הי' מקום לומר דתלוי בכוונה, אלא דכיון דאפשר דמערים, א"כ ממילא בפועל אינו תלוי בכוונה].

(ז) **מסתברא מילתי' דרב וכו' שהרי פטר עצמו מכלום** - כ' התרומת הכרי (א') שכן פסקו כל הפוסקים, ולכן כ' לתמוה על מש"כ הרמב"ם בהל' שבועות (ט', ד'), דמבואר שם דאפי' אם פוטר עצמו מכלום, הרי הודאתו מהני לפוטרו, דלא כמו שפסק הרמב"ם עצמו בהל' גניבה (פרק ג'). והביא שכן הק' המשנה **למלך**, והניח בצ"ע. וכ' התרוה"כ ליישב, ולחלק בין דבר שיש בו קרן מלבד הקנס, וכמו גניבה, ובין דבר שאין בו קרן מלבד הקנס. דהיינו, דהיכא דמודה בדבר שיש בו קרן, והוא לא הודה על הקרן, אלא נתחייב על הקרן מחמת עדים, ואח"כ בא הוא והודה על הטביחה, חזינן דמה שהוא מודה על הטביחה, אי"ז מחמת שרוצה להתחייב עצמו, דאל"ה מדוע לא הודה לו מתחלה על הגניבה,

שהעידו עליו מודה שאמת כדברי עדים, אין כאן הזמה, דהזמה קנס הוא וחידוש הוא, ודי כשאין הבע"ד מודה להם. וכ' דאפשר למימר דדוקא במילתא דממון דהקנס הוא לו, א"כ הרי הודה דאמת העידו, אבל בדיני מלקות ומיתה לא משגיחין בהודאתו, ומפקינן למלקות או למיתה ע"פ ב' עדים. וע' בשיעורי רבי שמואל (מכות אות כא) שהביא מראשונים דה"ה לענין גלות אמרי' כן, דע"י הודאת הבעל דין יכול לפטור העדים. וע"ע בתומים שם דכ' דנהי דודאי לא שייך לומר דהוי עדות שא"א יכול להזימה א"כ מודה הבעל דין קודם העדאתו, דאם מודה לאחר העדאתו, סכ"ס בשעת עדותו הי' העדות שייך להזימה, מ"מ אם מודה אחר עדותו שאמת הוא, א"כ שוב לא שייך להזימה, ולא יהי' חל בהו דין הזמה. נאייני יודע אם כוונתו דאין שייך להזימן, אבל ודאי עדותו בטלה, או אף דצריכין לנקוט עדותו, כיון שהוא הודה להעדות דאמת הוא, וצ"ע].

(ב) וכל עדות שא"א יכול להזימה לא היא עדות- ע' בש"ך (חור"מ ל"ג, ט"ז) שהביא רא"י מכאן דאף בדיני ממונות אי' לדין שצריך להיות עדות שאתה יכול להזימה, וע"ש באריכות בענין זה. אולם ע' בפני יהושע (כתובות כא: בתוד"ה הנח), שהביא דברי הש"ך, וכ' לחלוק על ראייתו, דכ' דודאי לענין קנס צריך לעדות שאתה יכול להזימה, אבל לענין ממונות אין רא"י (וע' בש"ך שם שכ' דדוחק לחלק כן).

(ג) הני מילי היכא דלא ידעי באיזה יום באיזה שעה- כ' החזון איש (אה"ע י"ט, ה') דאף דמשמע מסוגיין דדין דעד שאמר שאינו יודע השעה פסול דהוי עדות שא"א יכולה להזימה, נראה דלסימנא בעלמא נקט, דמדין עדות שאאי"ל הי' מקום לומר דסגי בזמן כל דהו, ואי"צ לדעת השעה בדיוק, אלא באמת מדין ז' חקירות הוא דצריך לדעת איזה שעה, ע"ש באריכות (וגם באות ז' שם).

(ט) אע"ג דהודאה דגניבה מחמת עדים הוא דקא מודה, הודאה דטביחה הודאה היא- פרש"י, דמה שחייב על הקרן והכפל אינו משום הודאתו אלא משום עדות האחרונים. וע' בתרומת הכרי (א', א', בתנאי השלישי), שכ' בשם המשנה למלך (גניבה ג', ח') חידוש לענין הודאת בעל דין, דכל הודאה שהוא מחמת ביעתותא לא הוי הודאה, אף לחייבו ממון, ודייק כן מדברי רש"י כאן, דכ' דחייב קרן וכפל אינו מחמת ההודאה אלא מחמת העדים, ומשמע דהודאתו לא מהני אף לחייבו קרן. אולם המל"מ עצמו כ' דהדבר תמוה, למה מהני סברא דביעתותא לפוטרו מממון. וכ' התורה"כ שאין להביא רא"י מכאן לכל הודאה, די"ל דמה דהודאתו כאן לא הוי הודאה אף לענין חיוב קרן, היינו משום דכיון שיש כאן ג"כ קנס, יכול לומר דמה שהודה כאן, אף דבאמת אינו אמת, היינו משום שהי' ירא שמא יבואו עדים ויחייבו אף קנס, וא"כ אמר דמוטב שיודה ועכ"פ יפטור עצמו מקנס, אבל באמת הודאה מחמת ביעתותא אינו הודאה כלל. אבל כל זה לא שייך אלא היכא רק שיש קנס ג"כ, אבל בהודאה בממון גרידא לא שייך סברא זו, ולכן בכה"ג אפי' מחמת ביעתותא דעדים הוי הודאתו הודאה.

(י) דרבנן סברי היא לה עדות שא"א יכול להזימה- כ' בשטמ"ק בשם הרא"ש דכנראה דגם אינו לוקה על לאו דלא תענה, דאם לקי, א"כ למה לא הו"ל עדות שאתה יכולה להזימה, הרי מצינו בעדות בן גרושה דחשיב עדות שאתה יכול להזימה משום המלקות על לא תענה. אע"כ שאינו לוקה על לאו דלא תענה, והטעם הוא משום דמסתבר לאוקים חידוש התורה דלוקה על לאו דלא תענה רק היכא שאינו יכול לקיים דין כאשר זמם בשום אופן, אבל היכא שהי' אפשר לקיים כאשר זמם, ורק משום הודאתו אינו יכול לקיים כאשר זמם, בזה לא אמרי' דלוקה על לאו דלא תענה.

(יא) היא לה עדות שא"א יכול להזימה- פרש"י, כיון שהוא הודה שבפניהם גנב, א"א להזימה. וע' בתומים (ל"ח, א'), שדן דאפשר לומר דלא לבד בדיני קנסות הוא, שהוא מילתא דממון, אלא אף בכל דבר, אם הבעל דין